

การเปรียบเทียบการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะคลอด ระหว่างนักศึกษาพยาบาลกับผู้คลอด

Caring Behaviors as Perceived by Both Nursing Students and Pregnant Women during the Stage of Labor: A Comparison Study

ศศิธร คำพันธ์¹, ชุตติกาญจน์ แซ่ตัน¹, อิงหทัย คำจตุติ¹

Sasitorn Kampan¹, Chuttikarn Saetan¹, Inghathai Damchuti¹

(Received: Jul 30, 2019; Revised: Oct 10, 2019; Accepted: Oct 28, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะคลอดของนักศึกษาพยาบาล (2) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของผู้คลอดที่มีต่อการดูแลของนักศึกษาพยาบาล และ (3) เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะคลอดระหว่างนักศึกษาพยาบาลกับผู้คลอด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้คือผู้คลอดที่ได้รับการดูแลโดยนักศึกษาพยาบาล และนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 จำนวนกลุ่มละ 72 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรตามการรับรู้ของผู้คลอด และแบบสอบถามการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยวิธี Cronbach's Alpha = .96 และ .97 ตามลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ independent t-test

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของผู้คลอด อยู่ในระดับสูงมาก (\bar{X} = 4.70, S.D. = .32) ระดับพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะคลอดตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง (\bar{X} = 4.35, S.D. = .40) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะคลอดตามการรับรู้ของผู้คลอดกับการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ไม่มีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ: การรับรู้ พฤติกรรมการดูแล แบบเอื้ออาทร นักศึกษาพยาบาล ผู้คลอด

Abstract

This research aimed to: 1) study caring behaviors of nursing students as perceived by themselves, and pregnant women, and 2) compare the perceptions between the nursing students, and the pregnant women. The sample consisted of 72 third-years nursing students, and 72 pregnant women. The research instrument was a questionnaire about caring behaviors of nursing students during the stage of labor, as perceived by both the nursing students, and the pregnant women. Its reliability was tested using Cronbach's alpha coefficient, yielding values of .96 and .97, respectively. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and t-test.

¹ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง

¹ Boromarajonani College of Nursing, Trang

The research found that: 1) the level of caring behavior of the nursing students as perceived by the pregnant women was at a very high level (\bar{X} = 4.70, S.D.=.32) , and the level of caring behavior of the nursing students as perceived by themselves was at a high level (\bar{X} = 4.35, S.D. = .40) , and 2) the caring behaviors perception in perinatal period, according to the nursing students, was not different from the pregnant women's perception.

Keywords: Caring Behavior, Stage of Labor, Perception, Nursing Students, Pregnant Women

บทนำ

การดูแลเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ และการพยาบาลคือศาสตร์แห่งการดูแลมนุษย์ (Human caring science) เป้าหมายของการดูแลคือการช่วยเหลือบุคคลให้ค้นพบภาวะดุลยภาพ (Harmony) ของร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ (Watson, 2008) การดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นแก่นของการปฏิบัติการพยาบาลและเป็นคุณธรรมในเชิงอุดมคติ (Moral Idea) ซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อพยาบาลกับผู้รับบริการมีสัมพันธภาพแบบเข้าถึงจิตใจซึ่งกันและกัน (Transpersonal Caring Relationship) โดยมีเป้าหมายเพื่อดำรงไว้ซึ่งคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในระหว่างที่ผู้รับบริการได้รับการดูแลทางสุขภาพ (Watson, 1985) อังโน จินตามาศ โกศลชินวิจิตร) การดูแลแบบเอื้ออาทรเป็นเอกลักษณ์สำคัญของวิชาชีพ เป็นสิ่งที่บ่งบอกจริยธรรมของวิชาชีพ ซึ่งการดูแลแบบเอื้ออาทร เป็นพฤติกรรมปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยใช้ความรู้และทักษะเชิงวิชาชีพในการปฏิบัติการพยาบาลที่แสดงความรู้สึกลึกซึ้งจริงใจ มีความเป็นกัลยาณมิตร เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ภายใต้มาตรฐานวิชาชีพและระบบคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ (Keawwanarat, 2005) พยาบาลที่มีการดูแลแบบเอื้ออาทรจะสามารถให้การดูแลผู้รับบริการด้วยความเป็นกัลยาณมิตร เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ เอาใจใส่ เมตตา เอื้ออาทร เข้าใจ ทำให้ผู้รับบริการพ้นจากทุกข์ และมีความสุขจากการได้รับบริการของพยาบาล

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีตรังเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความเชื่อว่าการพยาบาลเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ให้บริการบนพื้นฐานการดูแลแบบเอื้ออาทร จึงได้จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยให้นักศึกษามีพฤติกรรมปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวมให้ครบทั้ง 4 มิติ บนพื้นฐานของความเอื้ออาทรและบริการด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ (Keawwanarat, 2005) ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมีเป้าหมายเพื่อเตรียมนักศึกษาพยาบาลให้สามารถดูแลสุขภาพบนพื้นฐานของความเอื้ออาทร ทั้งในภาวะสุขภาพดี และเจ็บป่วย พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะมีผลกระทบต่อผู้รับบริการโดยตรง ถ้าผู้รับบริการรับรู้ตัวตนได้รับการดูแลแบบเอื้ออาทร จะทำให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ดังนั้นนักศึกษาพยาบาลควรตระหนักถึงการรับรู้การดูแลแบบเอื้ออาทรของผู้รับบริการ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติการพยาบาลสื่อให้ผู้รับบริการรับรู้ได้รับการดูแลแบบเอื้ออาทร ซึ่งการดูแลแบบเอื้ออาทรยังสอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีตรัง คือซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เอื้ออาทร

สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 จะมีการฝึกภาคปฏิบัติรายวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติในแผนกห้องคลอดนาน 4 สัปดาห์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่ให้การดูแลผู้คลอดที่ไม่ใช่ภาวะเจ็บป่วย แต่เป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม จึงทำให้เกิดภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นตามขั้นตอนพัฒนาการของชีวิต ที่ก่อให้เกิดความเครียดกับผู้คลอดทุกคน โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ระยะคลอด ผู้คลอดจะต้องเผชิญกับภาวะความเจ็บปวดจากการหดรัดตัวของมดลูก ทำให้เกิดความไม่สบาย มีความวิตกกังวล และความกลัวเกี่ยวกับการคลอด ซึ่งผลจากความวิตกกังวลและความกลัวจะส่งผลให้เกิดความเจ็บปวดในระยะคลอดมากขึ้น จากการศึกษาของ Dick-read (1984) พบว่า ความกลัวหรือความวิตกกังวล จะมีผลกระทบต่องานทำงานของประสาทซิมพาเทติก ทำให้เกิดความตึงตัวของกล้ามเนื้อเรียบบริเวณมดลูกส่วนล่างและปากมดลูก ซึ่งรบกวนการไหลเวียนของกระแสโลหิต มดลูกได้รับเลือดไปเลี้ยงน้อยลงก่อให้เกิด

ความเจ็บปวดมากขึ้นขณะมดลูกหดตัว ปากมดลูกเปิดช้า ระยะคลอดนานขึ้น ความกลัวจะเพิ่มมากขึ้นและความตึงตัวของกล้ามเนื้อมดลูกก็มากตามไปด้วยทำให้เกิดวงจรความกลัว ความตึงเครียด ความเจ็บปวด (Fear-Tension-Pain Syndrome) จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผู้คลอดจึงต้องการการดูแลตลอดกระบวนการคลอดจากผู้ให้การดูแล ในโรงพยาบาลที่เป็นแหล่งให้การศึกษาด้านการแพทย์และพยาบาลนั้น นักศึกษาพยาบาลจึงมีบทบาทในการให้การดูแลผู้คลอดตลอดระยะเวลาของการคลอด ในการฝึกประสบการณ์ด้านการพยาบาลในระยะคลอดนั้น กลุ่มวิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีตรังได้ตระหนักถึงคุณภาพการบริการพยาบาลที่นักศึกษาปฏิบัติต่อผู้คลอด โดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาพยาบาลให้การพยาบาลแบบองค์รวม ให้มีพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทร ซึ่งพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรเป็นจุดเด่นของวิชาชีพพยาบาล (Bauer, 1990) และพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรจะเกิดขึ้นได้ เมื่อนักศึกษาพยาบาลมีการรับรู้ว่าการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวจะเกิดผลดีต่อผู้คลอด เนื่องจากการรับรู้เป็นพื้นฐานของการคิดไตร่ตรอง และตัดสินใจแสดงพฤติกรรมของบุคคล หากนักศึกษามีการรับรู้ที่ถูกต้องเห็นความสำคัญของการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะคลอด ก็จะทำให้ให้นักศึกษามีพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรที่เหมาะสม การรับรู้ของผู้คลอดเกี่ยวกับการดูแลในระยะคลอดเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังจากผู้คลอดได้รับการปฏิบัติ ดังนั้นการรับรู้ของผู้คลอดจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณภาพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในวิชาชีพพยาบาลของ จินตามาศ โทศลชนวีจิตร (Kosolchuenvijit, 2008) ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ด้านดังนี้ (1) มีมนุษยสัมพันธ์ (2) มีความเมตตากรุณา (3) เคารพคุณค่าของความเป็นมนุษย์ (4) มีกลยุทธ์และทักษะการบริการ (5) ยึดมั่นผูกพันในภาระหน้าที่ และ (6) ส่งเสริมให้มีสุขภาพดีแบบองค์รวม ซึ่งผลการศึกษจะทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาล เพื่อนำไปพัฒนาพฤติกรรมแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลต่อไป

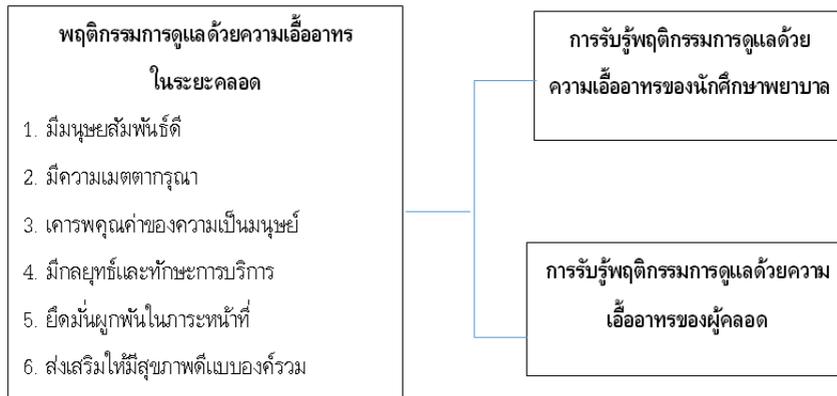
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของผู้คลอด
2. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล
3. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะคลอดตามการรับรู้ของผู้คลอดกับการรับรู้ของ

นักศึกษาพยาบาล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในวิชาชีพพยาบาลของ จินตามาศ โทศลชนวีจิตร (Kosolchuenvijit, 2008) ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้ (1) มีมนุษยสัมพันธ์ (2) มีความเมตตากรุณา (3) เคารพคุณค่าของความเป็นมนุษย์ (4) มีกลยุทธ์และทักษะการบริการ (5) ยึดมั่นผูกพันในภาระหน้าที่ และ (6) ส่งเสริมให้มีสุขภาพดีแบบองค์รวม ซึ่งแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลด้วยความเอื้ออาทรในระยะคลอดตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลและผู้คลอด ซึ่งศึกษาในผู้คลอดที่ได้รับการดูแลจากนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ที่กำลังฝึกภาคปฏิบัติรายวิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ในแผนกห้องคลอด ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2560 - มิถุนายน 2561

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 และผู้คลอดที่ได้รับการดูแลโดยนักศึกษาพยาบาล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ทุกคนที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 และฝึกปฏิบัติแผนกห้องคลอด จำนวน 72 คนและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้คลอดที่ได้รับการดูแลจากนักศึกษาพยาบาลตั้งแต่ระยะเจ็บครรภ์คลอด ทำคลอดปกติ จนถึงระยะหลังคลอด จำนวน 72 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมี 2 ชุด

ชุดที่ 1 แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลผู้คลอดตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล จำนวน 40 ข้อ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ด้าน ได้แก่ (1) มีมนุษยสัมพันธ์ดี จำนวน 6 ข้อ (2) มีความเมตตากรุณา จำนวน 9 ข้อ (3) เคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ จำนวน 7 ข้อ (4) มีกลยุทธ์และทักษะในการบริการ จำนวน 5 ข้อ (5) ยึดมั่นผูกพันในภาระหน้าที่ จำนวน 5 ข้อ และ (6) ส่งเสริมให้มีสุขภาพดีแบบองค์รวม จำนวน 8 ข้อ เป็นแบบประเมินพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลของ Kosolchuenvijit (2008) โดยเป็น Rating Scale 5 ระดับ

ชุดที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลผู้คลอดตามการรับรู้ของผู้คลอด จำนวน 40 ข้อ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ด้าน ได้แก่ (1) มีมนุษยสัมพันธ์ดี จำนวน 6 ข้อ (2) มีความเมตตากรุณา จำนวน 9 ข้อ (3) เคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ จำนวน 7 ข้อ (4) มีกลยุทธ์และทักษะในการบริการ จำนวน 5 ข้อ (5) ยึดมั่นผูกพันในภาระหน้าที่ จำนวน 5 ข้อ และ (6) ส่งเสริมให้มีสุขภาพดีแบบองค์รวม จำนวน 8 ข้อ เป็นแบบประเมินพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลของ Kosolchuenvijit (2008) โดยเป็น Rating Scale 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิทางการพยาบาล จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องความตรงเชิงเนื้อหา นำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.6 ขึ้นไป

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามเชิงปริมาณไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 และผู้คลอดที่ได้รับการดูแลโดยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำนวน 30 คน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสำหรับนักศึกษาพยาบาลทั้งหมด เท่ากับ 0.97 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสำหรับผู้คลอดทั้งหมด เท่ากับ 0.96

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยื่นโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ตรัง เพื่อพิจารณาความเหมาะสม และได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ เอกสารรับรอง เลขที่ 3/2560 วันที่รับรอง 27 มิถุนายน 2560 วันที่สิ้นสุดการรับรอง 28 กันยายน 2561 เมื่อผ่านการอนุมัติ ผู้วิจัยชี้แจงสิทธิและการเก็บข้อมูลแก่กลุ่มตัวอย่างทุกราย เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ การดำเนินการวิจัย ระยะเวลาการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วม สำหรับข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีการระบุชื่อ และนำเสนอข้อมูลในลักษณะภาพรวม กลุ่มตัวอย่างทั้งนักศึกษา และผู้คลอดยินดีตอบแบบสอบถามทุกคน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. พบนักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิตชั้นปีที่ 3 ที่ขึ้นฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ระหว่างเดือน ธันวาคม 2560- มิถุนายน 2561 เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการดำเนินการวิจัยและขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

2.1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้คลอดที่ได้รับการดูแลจากนักศึกษาพยาบาลตั้งแต่ระยะเจ็บครรภ์คลอดจนถึงหลังคลอด 2 ชั่วโมงโดยเก็บข้อมูลภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมงหลังคลอด ใช้เวลาในการทำแบบสอบถาม 10 นาที โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) รวบรวมรายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการดูแลโดยนักศึกษาพยาบาล
- 2) พบกลุ่มตัวอย่างและอธิบายให้ทราบวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย
- 3) ให้กลุ่มตัวอย่างอ่านเอกสารชี้แจงข้อมูลสำหรับอาสาสมัครวิจัยสำหรับโครงการวิจัยและลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และเปิดโอกาสให้ซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจ
- 4) ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามโดยอิสระ และคืนแบบสอบถามให้แก่ผู้วิจัย
- 5) ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาพยาบาล โดยแบบสอบถามใช้เวลา 10 นาที โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) พบกลุ่มตัวอย่างและอธิบายให้ทราบวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย
- 2) ให้กลุ่มตัวอย่างอ่านเอกสารชี้แจงข้อมูลสำหรับอาสาสมัครวิจัยสำหรับโครงการวิจัยและลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และเปิดโอกาสให้ซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจ
- 3) ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามโดยอิสระ และคืนแบบสอบถามให้แก่ผู้วิจัย
- 4) ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. ข้อมูลระดับการดูแลแบบเอื้ออาทรตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลและผู้คลอดวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง	ระดับสูงที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง	ระดับสูง
ค่าเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง	ระดับต่ำ
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.19	หมายถึง	ระดับต่ำมาก

3. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะเวลาของผู้คลอดและนักศึกษาพยาบาล ผู้ให้การดูแล วิเคราะห์โดยใช้ Independent t-test

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างผู้คลอดส่วนใหญ่อายุอยู่ในช่วง 20-34 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.95 รองลงมาคืออยู่ในช่วงอายุ 15-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.11 และอายุ 35 ปีขึ้นไป น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.94 กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาส่วนใหญ่อายุ 21 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.1 รองลงมาคืออายุ 22 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.8 นักศึกษาที่มีอายุน้อยที่สุดคืออายุ 19 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4 และอายุมากที่สุดคือ 25 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4 นักศึกษาส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 77.8 และศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 22.2

ตอนที่ 2 การศึกษาการรับรู้การดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะเวลาต่อการรับรู้ของผู้คลอดกับการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล

ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาในระยะเวลาต่อการรับรู้ของผู้คลอด จำแนกเป็นรายด้าน ด้านที่มีคะแนนสูงสุดคือยึดมั่นผูกพันในภาระหน้าที่ $\bar{X} = 4.74$, S.D.=.36 ส่วนด้านที่มีคะแนนต่ำสุดคือ ส่งเสริมให้มีสุขภาพดีแบบองค์รวม $\bar{X} = 4.66$, S.D.=.41 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาในระยะเวลาต่อการรับรู้ของผู้คลอดโดยรวมอยู่ในระดับสูงที่สุด $\bar{X} = 4.70$, S.D.=.32 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาในระยะเวลาต่อการรับรู้ของผู้คลอด จำแนกเป็นรายด้าน (n=72)

ลำดับ	พฤติกรรมรายด้าน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	ยึดมั่นผูกพันในภาระหน้าที่	4.74	.36	ระดับสูงที่สุด
2.	มีมนุษยสัมพันธ์ดี	4.70	.40	ระดับสูงที่สุด
3.	มีความเมตตากรุณา	4.70	.39	ระดับสูงที่สุด
4.	เคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์	4.70	.36	ระดับสูงที่สุด
5.	มีกลยุทธ์และทักษะในการบริการ	4.69	.39	ระดับสูงที่สุด
6.	ส่งเสริมให้มีสุขภาพดีแบบองค์รวม	4.66	.41	ระดับสูงที่สุด
โดยรวม		4.70	.32	ระดับสูงที่สุด

ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาในระยะคลอดตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลจำแนกเป็นรายด้าน ด้านที่มีคะแนนสูงสุดคือด้านมีความเมตตา กรุณา $\bar{X}= 4.41$, S.D.=.44 ส่วนด้านที่มีคะแนนต่ำสุดคือด้านมีกลยุทธ์และทักษะในการบริการ $\bar{X}= 4.16$, S.D.=.47 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาในระยะคลอดตามการรับรู้ของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูง $\bar{X}= 4.35$, S.D.=.40 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาในระยะคลอดตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลจำแนกเป็นรายด้าน (n=72)

ลำดับ	พฤติกรรมรายด้าน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	มีความเมตตา กรุณา	4.41	.44	ระดับสูง
2.	มีมนุษยสัมพันธ์ดี	4.37	.43	ระดับสูง
3.	ส่งเสริมให้มีสุขภาพดีแบบองค์รวม	4.37	.47	ระดับสูง
4.	เคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์	4.36	.47	ระดับสูง
5.	ยึดมั่นผูกพันในภาระหน้าที่	4.34	.48	ระดับสูง
6.	มีกลยุทธ์และทักษะในการบริการ	4.16	.47	ระดับสูง
โดยรวม		4.35	.40	ระดับสูง

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะคลอดตามการรับรู้ของผู้คลอดกับการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล

ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะคลอดตามการรับรู้ของผู้คลอดกับการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ไม่มีความแตกต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะคลอดตามการรับรู้ของผู้คลอดกับการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล

พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทร	N	\bar{X}	S.D.	t	P
การรับรู้ของผู้คลอด	72	4.70	.32	5.723	.000
การรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล	72	4.35	.40		

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของผู้คลอด

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของผู้คลอดโดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}= 4.70$, S.D.=.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีคะแนนสูงสุดคือด้านยึดมั่นผูกพันในภาระหน้าที่ ($\bar{X}= 4.74$, S.D.=.36) รองลงมาคือ ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ดี ($\bar{X}= 4.70$, S.D.=.40) ด้านมีความเมตตา กรุณา ($\bar{X}= 4.70$, S.D.=.39) และด้านเคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ($\bar{X}= 4.70$, S.D.=.36) อธิบายได้ว่าผู้คลอดรับรู้ นักศึกษาพยาบาลให้การดูแล ด้วยความเอื้ออาทรในขณะที่เจ็บครรภ์คลอด ซึ่งในขณะที่เจ็บครรภ์คลอดจะเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้คลอดเกิดความเจ็บปวด ไม่สบายและทุกข์ทรมาน ดังนั้นในระยะเจ็บครรภ์คลอดผู้คลอดจึงต้องการการดูแลทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม

การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความปลอดภัย นักศึกษาพยาบาลเป็นบุคคลหนึ่งที่ทำให้การดูแลผู้คลอดอย่างใกล้ชิด โดยนักศึกษาพยาบาล 1 คน จะได้รับการดูแลผู้คลอด 1 คน ตั้งแต่เจ็บครรภ์คลอด คลอด จนถึงระยะหลังคลอด ทำให้สามารถดูแลผู้คลอดได้อย่างใกล้ชิด สามารถตอบสนองความต้องการของผู้คลอดได้ดี การดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลจะเกิดขึ้นได้เมื่อนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์กับผู้คลอด มีการดูแลที่เข้าใจจิตใจซึ่งกันและกัน เข้าใจความรู้สึกนึกคิด และให้ความสำคัญต่อคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งผู้คลอดทุกคนต้องการการยอมรับการให้เกียรติ และการดูแลที่เท่าเทียมกัน (Kosolchuenvijit, 2013) ซึ่งขณะให้การดูแลนักศึกษาพยาบาลจะแสดงพฤติกรรมเอื้ออาทรจากการแสดงออกขณะให้การดูแลผู้คลอด เช่น การมีสีหน้ายิ้มแย้ม การให้ข้อมูลต่างๆ การสัมผัสขณะผู้คลอดมีความเจ็บปวด การช่วยเหลือในสิ่งที่ผู้คลอดร้องขอ การให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวในเรื่องต่างๆ ซึ่งพฤติกรรมการดูแลเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความรัก ความมีน้ำใจ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างนักศึกษาพยาบาลกับผู้คลอด การสัมผัสที่นุ่มนวล วาจาสื่อภาพไพเราะ จริงใจ และให้เกียรติ ส่งผลให้ผู้คลอดรับรู้ว่าคุณค่าของนักศึกษาพยาบาลให้การดูแลแบบเอื้ออาทรซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Pancharean, & Sirikul (2010) ได้ศึกษาพฤติกรรมการดูแลผู้ช่วยอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย พบว่า นักศึกษาพยาบาล มีคะแนนพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรตามการรับรู้ของผู้ป่วยโดยรวมอยู่ในระดับสูง (\bar{X} = 4.25, S.D.=.45) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Phadthong (2015) ซึ่งศึกษาสัมพันธภาพเชิงช่วยเหลืออย่างเอื้ออาทรของอาจารย์นิเทศตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลและพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของผู้รับบริการขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาล พบว่า พฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของผู้รับบริการขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับดี (\bar{X} = 4.28, S.D.=.78)

2. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล

ระดับการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลในระยะคลอดตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง (\bar{X} = 4.35, S.D.=.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีคะแนนสูงสุดคือ ด้านมีความเมตตากรุณา (\bar{X} = 4.41, S.D.=.44) รองลงมาคือ ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ (\bar{X} = 4.37, S.D.=.43) และด้านส่งเสริมให้มีสุขภาพดีแบบองค์รวม (\bar{X} = 4.37, S.D.=.47) อธิบายได้ว่า การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความเอื้ออาทร ตามที่ปรัชญาของหลักสูตรมีความเชื่อว่าการพยาบาลเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ใช้บริการบนพื้นฐานการดูแลแบบเอื้ออาทร เนื่องจากการดูแลแบบเอื้ออาทรในวิชาชีพพยาบาลเป็นพฤติกรรมบริการมนุษยธรรมมุ่งให้การดูแลแบบองค์รวมเพื่อส่งเสริมสุขภาพและบำบัดเยียวยาให้พ้นภัยจากการเจ็บป่วย จึงเป็นบริการที่ผสมผสานรวมกันระหว่างการปฏิบัติพยาบาลกับการใส่ความรู้สึกที่ดีที่แสดงออกถึงความเมตตากรุณา เอื้ออาทรในวิชาชีพ (Kosolchuenvijit, 2008) ดังนั้นการปลูกฝังให้นักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมีการปลูกฝังและเสริมสร้างศักยภาพและคุณลักษณะของนักศึกษาพยาบาลในการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้มีพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทร โดยการเรียนการสอนภาคทฤษฎีมุ่งเน้นการให้ความรู้ในเนื้อหาที่เป็นวิชาการรวมกับการผสมผสานทักษะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ส่วนการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติมุ่งเน้นให้นักศึกษานำความรู้จากทฤษฎีไปใช้ในการดูแลผู้คลอดในสถานการณ์จริง มีการปฏิบัติการพยาบาลแบบเอื้ออาทรซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพยาบาล มีการใช้กระบวนการพยาบาลในการดูแลผู้คลอดแบบองค์รวมบนพื้นฐานทฤษฎีการดูแลแบบเอื้ออาทร โดยมีอาจารย์พยาบาลเป็นผู้รับผิดชอบช่วยเหลือ สนับสนุนให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ และมีการปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดี นักศึกษาจึงรับรู้ว่าการดูแลผู้คลอดนักศึกษาจึงควรให้การดูแลผู้คลอดแบบเอื้ออาทรซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Keawwanarat, (2005) ศึกษาพฤติกรรมการดูแลผู้ช่วยอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลจากการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยพบว่า พฤติกรรมการดูแลผู้ช่วยอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลจากการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย

อยู่ในระดับดี และการศึกษาของ Ratanagomon & Surinaporn (2010) ได้ศึกษาพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทร ของ นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ชัยนาท พบว่า นักศึกษารับรู้ว่าตนเองมีพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรโดยรวม อยู่ในระดับดี

3. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาในระยะคลอดตามการรับรู้ของผู้คลอดกับการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล

ผลการเปรียบเทียบการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาในระยะคลอดตามการรับรู้ของผู้คลอดกับการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อธิบายได้ว่าพฤติกรรมการดูแลของนักศึกษาพยาบาลขณะให้การดูแลผู้คลอดมีการแสดงออกถึงความเอื้ออาทรทั้งในด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความมีเมตตากรุณา การเคารพในคุณค่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การมีกลยุทธ์และทักษะในการให้การบริการ การยึดมั่นผูกพันในภาระหน้าที่ และการส่งเสริมให้ผู้คลอดมีสุขภาพดี ซึ่งการแสดงออกเหล่านี้อยู่บนพื้นฐานของความเมตตา เอื้ออาทร ดังนั้นเมื่อนักศึกษาพยาบาลให้การดูแลบนพื้นฐานของความเมตตา เอื้ออาทร ทำให้ผู้คลอดรับรู้ว่าในขณะที่เจ็บครรภ์คลอดตนเองได้รับความเอื้ออาทรจากนักศึกษาพยาบาล ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความปลอดภัย ในขณะที่เจ็บครรภ์ส่งผลให้ผ่านพ้นระยะการคลอดไปได้ด้วยดี นักศึกษารับรู้ว่าตนเองให้การดูแลอย่างเอื้ออาทร ผู้คลอดก็เกิดการรับรู้ได้รับการดูแลอย่างเอื้ออาทร ดังนั้นการรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของผู้คลอดกับนักศึกษาพยาบาลจึงไม่มีความแตกต่างกัน

สรุป

การรับรู้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของผู้คลอดพบว่านักศึกษาพยาบาลมีคะแนนการรับรู้พฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาตามการรับรู้ของผู้ป่วยโดยรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้คลอดคาดหวังในการดูแลขณะที่เจ็บครรภ์คลอด การที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้คลอด นอกจากนี้พฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล พบว่าระดับพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะคลอดตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูงเช่นกันและ เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลแบบเอื้ออาทรในระยะคลอดตามการรับรู้ของผู้คลอดกับการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการดูแลมารดาในระยะคลอดอย่างเอื้ออาทร ทำให้มารดาระยะคลอดมีกำลังใจ และสามารถเผชิญกับการคลอดได้ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

ด้านการจัดการเรียนการสอนอาจารย์ที่สอนรายวิชาทางการพยาบาลควรสอนให้นักศึกษามีพฤติกรรมการให้การดูแลแบบเอื้ออาทร โดยบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา และให้นักศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์เพิ่มขึ้น และมีการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการดูแลแบบเอื้ออาทรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และมีการแสดงออกถึงลักษณะความเอื้ออาทรอย่างเหมาะสมโดยเฉพาะด้านกลยุทธ์และทักษะในการบริการ ซึ่งนักศึกษามีคะแนนประเมินตนเองต่ำที่สุด

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการพัฒนาโปรแกรมหรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองแบบเอื้ออาทร โดยเฉพาะด้านกลยุทธ์และทักษะในการบริการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการดูแลแบบเอื้ออาทร

รายการอ้างอิง (References)

- Bauer, J. A. (1990). Caring as the central focus in nursing curriculum development. *National League for Nursing, 41*(2), 225-266.
- Dick-Read G. (1984). *Childbirth without Fear* (5th ed.). New York: Harper & Row.
- Ericksson, K. (1994). Theory of caring as health. In Gaut, D.A., & Boykin, A (Eds.), *Caring as healing: renewal through hope*. New York: National League for Nursing. (pp. 3-20).
- Kosolchuenvijit, J. (2008). *A Development of The Instructional Model Through Integrating Buddhist Concepts to Nurture Caring Behaviors in Nursing Students*. Dissertation, Ed.D. (Curriculum Research and Development). Master thesis. Srinakarinwirot University. (in Thai)
- Kosolchuenvijit J. (2013). Caring: Central Focus of Humanistic Care. *Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok, 29*(2), 134-141.
- Keawwanarat, A. (2005). Caring Behavior of Nursing Students in Clinical Nursing Practice. *Journal of Phrapokklao Nursing College, 29*(1), 56-66.
- Iravani, M., Zarean, E., Janghorbani, M., & Bahrami, M. (2015). Women's needs and expectations during normal labor and delivery. *Journal of Education and Health Promotion, 4*(6). doi: 10.4103/2277-9531.151885
- Pancharean, S., & Sirikul, S. (2010). Caring Behavior of Nursing Students in Clinical Nursing Practice. *Journal of Nursing and Education, 3*(3), 64-74.
- Phadthong, N. (2015). Caring relationship of instructors perceived by nursing students and caring behavior of the nursing students during a practicum perceived by clients. *Journal of Health Science Research, 9*(2), 59-63.
- Ratanagomon, P., & Surinaporn, M. (2010). *Caring Behavior of Nursing Students, Boromarajonani College of Nursing, Chainat*. Article. (in Thai)
- Roykulcharean, W. (2007). Practice in Nursing: Humanized Care. *Thai Journal of Nursing Council, 22*(3), 5-8.
- Watson, J. (1999). *Nursing human science and human care: The theory of nursing*. Boston: National League for Nursing.
- Watson, J. (2008). *Nursing: the philosophy and science of caring*. Boulder, Colorado: University Press of Colorado.